

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Creatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

cum cogitabimus, accendetur lux in cordibus, ut firmiter floreat, vere adesse Deum, & recipere nostras precés, ac opitulari, sicut promissit. Hanc enim fidem ad precationem afferri necesse est. Pie etiam hac forma utemur directa ad Mediatorem, quæ etiam complectitur tres personas.

I E S U C H R I S T E F I L I D E I V I V I, C R U C I F I X I P R O nobis & resuscitate, qui regnas ad dexteram Patris, ut des dominibus, & constitutus es Interpellator pro nobis, miserere nobis, intercede pro me apud æternum Patrem tuum, & sanctifica me Spiritu sancto tuo, sicut promissisti, inquit: Non relinquam vos orphanos, &c.

P I E & hac forma utimur:

S P I R I T U S S A N C T E, E F F U S E I N A P O S T O L I S, quem promissit nobis Filius Dei, redemptor noster, ut accendat nobis veram agnitionem & inuocationem Dei, sicut scriptum est: Effundam super vos Spiritum gratiæ & precû, Exuscita in cordibus nostris verum timorem Dei, & veram fidem, & agnitionem misericordiæ, quam nobis æternus Pater Domini nostri Iesu Christi propter Filium promissit, sis nobis Paracletus in omnibus consilijs & periculis, & ascendentes nostras, ut vera obœdientia, Patrem Domini nostri Iesu Christi, & Filium eius redemptorem nostrum, & te, perpetuo celebremus.

S I hoc modo in inuocatione cogitabimus de potentia & beneficijs, proficentibus & eruditione & pietate. Carere illud sciant studiosi, appellationes potentia & virtutum communes esse omnibus personis, videlicet, nomina sapientiæ, bonitatis, iusticiæ, misericordiæ, fortitudinis, puritatis. Nec sunt hæ virtutes distinctæ res ab ipsa essentia. Sicut potentia Patris est Pater, sic iusticia Patris est Pater, sic iusticia Filij est Filius. Et considerandum est, quomodo hæ nomina in scriptis Prophetis vsurpentur, & adhibentia est diligentia proprie & recte loquendi.

DE CREATIONE.

V O L V I T Deus innotescere & se conspici. Ideo & condidit omnes creaturas, & miram artem adhibuit, ut convinceret nos, non extitisse res casu, sed esse æternam mentem, architectam, operariam, iustam, spectantem hominum facta, & iudicantem. Quamquam autem hæc consideratio vniuersæ naturæ, admonet nos de Deo, ut postea rursus dicam, tamen nos referamus initio mentem & oculis ad omnia testimonia, in quibus se Deus Ecclesiæ patefecit, ad edificationem ex Aegypto, ad vocem sonantem in Sinai, ad Christum resuscitantem mortuos, & resuscitatum, ac ascendentem in celum, ad vocem æterni Patris de Christo sonantem: Hunc audite, ad misericordiam Spiritus

spiritus sancti. Hæc testimonia edita & propofita sunt, vt nos in hæc
 parte imbecillitate magis perspicue erudiant, conuincant & confir-
 mant. Ideo semper defixæ sint mentes in horum testimoniorum cogi-
 tationem, & his confirmatæ articulum de Creatione meditentur, de-
 inde considerent etiam vestigia Dei impressa naturæ. **E S T** au-
 tem articulus de Creatione, Genes. 1. & alibi sæpe expressus, quod
 videlicet Deus æternus Pater Domini nostri Iesu Christi, vna cum
 Filio, coæterno, & Spiritu sancto, condiderit ex nihilo cælum & ter-
 ram, Angelos & homines, & omnia reliqua corpora. Sic de Filio di-
 citur Iohan. 1. Omnia per ipsum (scilicet Filium) facta sunt. Et de
 Spiritu sancto create dicitur, Psal. 32. Verbo Domini cæli firmati
 sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Quod autem res ex ni-
 hilo conditæ sint, docet hæc sententia: Ipse dixit & facta sunt, ipse
 mandauit & creata sunt, id est, dicente seu iubente Deo, res exortæ
 sunt. Non igitur ex materia priore extractæ sunt, vt Stoici duo æter-
 na fingebant, mentem & materiam. Sed Deo dicente, cum res non
 essent, esse coeperunt, & cum Iohannes inquit: Omnia per ipsum fa-
 cta esse, refutat Stoicam imaginationem, quæ fingit materiam non
 esse factam: Hæc de articulo creationis in Ecclesia moneri necesse
 est. **S E D** nondum satis dictum est de hoc tanto articulo. Infirmi-
 tas humana, etiam si cogitat Deum esse conditorem, tamen postea
 imaginatur, vt faber discedit à nauì extructa, & relinquit eam nautis,
 ita Deum discedere à suo opere, & relinqui creaturas tantum propriæ
 gubernationi. Hæc imaginatio magnam caliginem offundit animis,
 & parit dubitationes. **A L I I**, vt Stoici, fingunt Deum alliga-
 tum causis secundis, nec quicquam aliter posse fieri, quam vt causæ
 secundæ cient. Alij, vt Epicurei, omnia casu volui & confundi. Vterq;
 error, magnum tumultus in humanis mentibus excitat. Quoties in
 periculis sumus, quæ superant humana consilia, mouemur cogitatio-
 ne causarum naturalium, vt arbitremur malum immedicabile esse,
 quia arbitramur naturam sic ferri sine Deo. **A D V E R S V S** has
 dubitationes confirmandæ sunt mentes cogitatione vera articuli de
 creatione, ac statuendum est, non solum conditas esse res a Deo, sed
 etiam perpetuo seruari ac sustentari à Deo rerum substantias. Quot-
 annis fecundat Deus terram, procreat fruges ex terra, impertit vitam
 viuentibus. Hæc rerum sustentatio seu conseruatio, vsitata appella-
 tione vocatur actio Dei generalis, quæ tamen non ita alligat eum
 causis secundis, vt nihil faciat aliter, quam vt causæ secundæ cient:
 Sed Deus est liberrimum agens, seruat sui operis ordinem, & tamen
 multa propter homines mitigat. Cedit natura rerum precibus Moysi,
 Elize, Elifzei, Iesaiæ, & omnium piorum, sicut Christus inquit, Matth.
 21. Omnia quæ petetis, credentes accipietis, Si dixeris monti huic,

Z. 3. iacta

iacata te in mare, fiet. Item: Iacata curas tuas in Deum, & ipse te eruet. **A**D E S T Deus suae creaturae, sed non adest vt Stoicus Deus, sed vt agens liberrimum, sustentans creaturam, & sua immensa misericordia moderans, dans bona, adiuuans, aut impediens causas secundas. De hac distinctione admoneri pios necesse est. Teneant ergo testimonia, quae docent adesse Deum naturae rerum, & gubernatorem eius & moderatorem esse, vt in periculis nostris non frangantur cogitationibus Epicureis aut Stoicis, non cogitemus casu nos opprimi aduersis, aut fatalem ordinem causarum immutabilem esse res secundas ad casum, aut tantum ad physicas causas referantur, sed Deum agnoscamus vere largiri bona, & moderari naturam. **A**l. In ipso vivimus, mouemur, & sumus, id est, per ipsum datur, sustentatur, & fouetur vita nostra. Heb. 1. Ferens omnia verbo potius suae. Coloss. 1. Omnia per eum consistunt. 1. Timoth. 6. additur descriptio Dei: **Q**ui viuificat omnia. 1. Timoth. 4. Speramus in Deo, qui est saluator omnium hominum, maxime fidelium, id est, omnibus benefacit, fouens vitam, gignens fruges, seruans genus humanum, vt inde sibi colligat Ecclesiam, maxime vero iuuans Ecclesiam, in qua non solum corpora fouet, sed etiam largitur aeterna bona. 1. Timoth. 6. In Deo viuente, qui praebet nobis abunde omnia ad fructum. Matth. 10. Duo pasceres asse uenunt, & vnus ex illis non cauet super terram sine Patre vestro, vestri autem capilli capiti: omnes numerati sunt. Psalm. 103. Omnia a te expectant, vt des eis escam in tempore suo, dante te illis, colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate, auertente te faciem, turbabuntur, auertere spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur. **E**uertere spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terrae. Psalm. 144. Oculi omnium in te sperant, & tu das escam illis in tempore opportuno: **A**peris tu manum tuam, & implebis omnia animalia benedictione. Psalm. 32. De caelo respexit Dominus, videt omnes filios hominum, sicut sigillatim corda eorum, intelligit omnia opera eorum. Psalm. 146. **Q**ui operit caelum nubibus, & parat terrae pluuiam, **Q**ui producit in montibus fenum, **Q**ui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Psalm. 35. **H**omines & iumenta iuuabis Domine. **P**eculiares promissiones Ecclesiae de vita, victu, & defensione corporum multae factae sunt, quae etiam testantur Deum adesse creaturis, sustentare nos, & moderari causas naturales. Psalm. 32. **B**eneplacitum est Domino super timentes eum, vt eruat a morte animas eorum, & alat eos in fame. Psalm. 33. **N**on est inopia timentibus eum. Psalm. 35. **N**on confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur. Osee 2. **E**t nesciuit hac quod ei frumentum dederim, Ideo rursus auferam frumentum meum. **I**tem

hant benedictiones & maledictiones. Deut. 28. Abundare te facit Dominus fructu terræ tuæ. Item: Erit cœlum æneum. Deut. 30. Nisi est vita tua, & longitudo dierum tuorum. Et Prouerb. 3. Egestas Domini in domo impij, habitacula autem iustorum benedicentur. Prouerb. 10. Benedictio Domini diuites facit. Psalm. 126. Nisi Dominus edificauerit domum, frustra laborat, qui ædificat eam. Hic clare affirmat secundas causas irritas esse, nisi à Deo iuentur. Psalm. 127. Scitote quod Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos: Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius, id est, non nascimur casu, non viuimus tantum causis secundis, nostris consilijs & virtutibus, sed Deo viuificante & seruante.

POSTREMO idem docet præcatio Dominica, quæ à Deo petere iubet panem quotidianum. Confitemur ergo Deum largiri victum, & terram non esse fecundam, nisi Deo iuante.

COLLEGI mediocrem aceruum testimoniorum, quæ eparrant articulum de Creatione, ac affirmant Deum adesse creatoris sustentatorem & moderatorem, & refutant opiniones Epicureas & Stoicas. Quia enim promittit Deus pijs & intocantibus bona, & minatur pœnas impijs, constat eum libere agere, nec alligatum esse causis secundis, sed multa mitigare propter pios, multa exasperare propter impijs. Sicut exempla ostendunt. Propter idololorum cultus triennium non pluit regnante Achab, sed redditæ sunt pluuiæ Elia petente. Talibus testimonijs confirmandæ sunt mentes in inuocatione. Non enim possunt à Deo petere victum & vitæ defensionem, si fascinatæ Epicureis aut Stoicis opinionibus sentiant, aut casu omnia ferri, aut Deum non moderari secundas causas. Imo ideo eripit Deus fruges hominibus, quia putant eas naturaliquadam vi nasci, etiamsi Deus eas non foueat, nec reuerenter vtuntur dato munere, nec timent datorem, vt monet Oseæ dictum, quod supra citauit.

MENS humana conuincitur demonstrationibus, vt fateatur hunc mundum à Deo conditum esse. Sed Deum adesse moderatorem, etsi huius sententiæ etiam quædam habet argumenta, vt pœnas atrocium scelerum, tamen hoc obscurius est. Quia signis difficilior est assensio, diuinis testimonijs fides in animis excitanda & confirmanda est, vt Deum inuocare, & serio ab eo petere de expectare bona possimus, vt præcipit: Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te. Item, Commenda Domino viam tuam, & ipse faciet.

POSTQVAM autem mens confirmata est vera & recta sententia de Deo, & de Creatione ac præsentia Dei in creaturis, & moderatore causarum secundarum, ex verbo Dei, & illustribus testimonijs, in quibus se Deus generi humano peculiariter patefecit, vt in educatione populi ex Aegypto, in resuscitatione mortuorum, & alijs mirandis factis Prophetarum, Christi & Apostolorum, tunc etiam

iam vtile & iucundum est aspicere opificium mundi, & in eo vestigia Dei querere, & demonstrationes colligere, quæ testantur hunc mundum non exitisse casu, nec volui casu, sed esse Deum mentem æternam, conditricem rerum. Ideo enim tota natura condita est, vt Deum monstret. Et si humanæ mentes primam lucem retinuisent, hæc noticiæ de Deo multo fuissent illustriores. Nunc multis dubitationibus conturbantur. Sed bonis mentibus vtile est tenere aliquas demonstrationes, quæ ostendunt esse Deum: Sicut & Paulus ad aspiciendum mundi opificium nos deducit, Roman. 1. Et in Actis inquit: Non prope adesse Deum, pene vt manibus contrectari possit. Retinenda igitur breuiter aliquas demonstrationes, quarum cognitio, ad disciplinam, & confirmandas honestas opiniones in mentibus, vtilis est.

P R I M A, ab ipso naturæ ordine sumitur, id est, ab effectibus monstrantibus opificem. Impossibile est ordinem perpetuum in natura casu ortum esse, & casu manere, aut tantum à materia ortum esse. Præcipuæ partes in natura sunt ordinatæ, vt manet ordo perpetuus motuum cœlestium, ita, vt ex homine homo, ex boue bou nascitur, fecunditatis terræ, perennitatis fluminum, naturalium noticiarum in mentibus humanis. Ergo natura non exitit casu, sed à mente aliqua orta est, quæ ordinem intelligit.

S E C U N D A, à natura mentis humanæ. Bruta res non est causâ naturæ intelligentis. Mentes hominum habent aliquam causam, quia homo non habet esse per se, sed incipit & aliunde oritur. Ergo necesse est aliquam intelligentem naturam causam esse mentis humanæ. Necesse est igitur esse Deum.

T E R T I A, à discrimine honestorum & turpium, & alijs noticijs naturalibus, ordinis & numerorum. Impossibile est discrimen honestorum & turpium in mente, casu, aut à materia ortum esse. Item: Noticias ordinis & numerorum fortuitas esse. Ergo necesse est aliquam mentem architectatricem esse. Et hæc duæ rationes omnium maxime sunt illustres. Estq; dignum consideratione, quod humana mens, & illa lux menti insita, præcipuum de Deo testimonium est in natura, & quidem inter noticias naturales hæc quoq; est, quod sic Deus, sicut Paulus inquit: Deus ipsis manifestauit, id est, Deus indicit humanæ menti hanc noticiam, quod sit Deus, & simul indicit rationationes illas ex effectibus.

Q U A R T A, Noticia naturales sunt veræ: Esse Deum naturaliter omnes sententur: Ergo hæc noticia vera est. Hæc minor esset illustrior, si natura non esset corrupta, sed confirmanda est cæteris argumentis, quæ recitant. **Q U I N T A**, apud Xenophontem sumitur à terroribus conscientia. Constat homines & alios perpetratis magnis sceleribus, horribiles animorum cruciatus sustinere, etiam si nulla humana iudicia metuant. Est igitur aliqua mens, quæ hoc iudicium in animis ordinauit, quæ punit

causa, & improbat secus facta. **S E X T A**, à politica societate. Politica societas non est concursus hominum fortuitus, sed certitudine & iure consociata multitudo. Nec posset humana ope tantum retineri, sed experientia testatur, aliquo numine ad pœnam rapiens, qui violant hunc ordinem, vt homicidas, incestuos, & tyrannos. Ergo est aliqua mens aeterna, quæ dedit hominibus intellectum ordinis, vt politicam societatem colant. Item, quæ sua ope seruat & defendit.

S E P T I M A est erudita, sumta à serie causarum efficientium. Non est processus in infinitum in causis efficientibus. Ergo necesse est resistere in vna prima causa. Hanc rationem physici dilucide explicant. Nam si esset progressus in infinitum, nullus esset ordo causarum, & nullæ causæ necessario cohererent. **O C T A V A**, à causis finalibus. Omnes res in natura destinatae sunt ad certas utilitates. Hanc distributionem finium impossibile est aut extitisse casu, aut casu manere, sed necesse est consilio architecti factam esse.

N O N A, à futurorum euentuum significationibus. Certo monstrantur futuri euentus, non modo per prodigia, quæ gentes mouebant, quorum alia alias causas habent, sed multo magis per vaticinia in Ecclesia, vt Balaam, Iesaias, Ieremias, Daniel, prædixerunt mutationes & successiones regnorum. Necesse est igitur aliquam mentem esse præudentem eas mutationes, & præmonstrantem.

H A E argumenta non solum testantur esse Deum, sed etiam suae iudicia prouidentia, quod Deus respiciat homines, puniat atrociter, & aliquibus opuletur, vt fecunditas terræ indicat, Deum hominum vitæ consulere. Pœnæ sceleratorum indicant, Deum peccata vt colamus iusticiam. Prædictiones etiam de imperijs: item quod mittuntur heroici viri vt restituant politias & artes, indicant Deum curare politias. Hæc sunt perspicua, & semper mouerunt bonas mentes.

P O S S E N T & multa alia vere quidem colligi, sed quæ sunt obscuriora, relinquo: Non frustra indita est homini lego notitia, qua Deus vult se coli. Esset autem frustra indita, nisi iudicium aliquod esset, in quo discrimen erit bonorum & malorum. Sed hæc alibi explicanda sunt. Nos ad primam admōtionem redeamus, videlicet, Absidue mentibus atq; oculis intuenda esse illa peculiaritè testimonia, in quibus se Deus Ecclesiae patefecit, vt in educatione populi Israël ex Aegypto, in resuscitatione mortuorum, & miracula cætera, quæ per Prophetas, Christum, & Apostolos facta sunt, & deinde addamus verbum per hos traditum, & statuamus vere hanc esse Dei voluntatem, quæ in eo verbo proposita est, & discernamus Philosophiam seu naturales noticias ab Euangelio, id est, à promissione gratuita remissionis peccatorum donandæ propter filium Dei, vt suo loco dicitur, de discrimine legis & Euangelij.